LIETUVOS FARMACEUTAS

Nr. 2-3

1933 m. kovo-balandžio mė
Kaunas

nimą, o per staigus farmacijos vairo suktelėjimas izoliavo 500 su viršum provizorių - pad., kurie dar prieš karą buvo gerai pasiruošę tuos mokslus baigti.

O įvedus koncesijų įstatymą tik būsimiems vaistininkams, nepaliečiant dabartinių privilegijuotų vaistinių teisinės padėties, gausim dar didesnius mūsų nurodytus blogumus, o be to, vėl skubotai teks iš naujo griebtis bendros ir tinkamos farmacijos reformos! Tačiau, kad išvengtum nereikalingo triūso, gaišaties ir išlaidų, visai galimas daiktas ir dabar laikas tinkamai sutvarkyti visus formacijos reikalus, tik reikalinga dabartinių privilegijuotų vaistinių favorizavimą atmesti, kaip seniai atgyventą padarą. Antraip visų didžiausia farmaceutų tarnautojų kolegija bus giliai įsitikinus, kad dabartinių vaistinių privilegijuoti farmaceutai ir jų esami ir būsimi įpėdiniai yra numatyti mažais vaikais, kurie be tam tikros tėvų globos nesugeba pasirodyti tyrame ore, drauge su kitais farmaceutais naudotis visiems lygiai suteiktu gamtos grožiu!..

Prov. pad. *Pr. Vismontas.*

Botanika ir farmacija.

Mes galime drąsiai tvirtinti, kad senovės laikais grynų botanikų visiškai nebuvo.

Botanika užsiimdavo tik gydytojai, kurie kartu būdavo ir farmacininkai, nes jie patys darydavo savo praktikai reikalingus vaistus. Bet kadangi tų vaistų sudarymas buvo susijęs su žiniomis apie augalus, tai tų laikų gydytojas buvo ir botaniku. Jau senovės Graikijoje Homeras kalba apie gydymo

dievą Teoną, kuris buvo geras vaistinių augalų žinovas. Eskulapas, žymiausias iš visų senovės laikų gydytojų, gydymo metodo kūrėjas, turėjo daug žinių iš vaistinių augalų.

Ne tiktai gydytojai pradėjo domėtis botanika; filosofų tarpe taip pat randame gana daug tokių, kurie buvo dideli augalų žinovai. Toks buvo žinomas graikų filosofas Pitagoras, kuris yra gimęs 550 metų, prieš Kristų. Kalbama, kad jis mokėjęs vartoti augalus kaipo vaistą: iš garstyčios Urginea maritima ir iš kitų jis darydavęs kompresus. Hipokratas, kuris gimė apie 400 m. prieš Kristų ir mirė apie 370 m., taip pat buvo ne tik garsus filosofas, bet ir gydytojas, kuris mokėjo naudoti gydymui augalus. Jo užsilikusiuose veikaluose randame išvardinta 200 su viršum įvairių augalų, bet be jokio aprašymo; dėl to mums sunku įsivaizduoti apie kokius augalus jis kalba.

Pirmasis tikras botanikas buvo Teofartas, botanikos mokslo tėvas, Aristotelio mokinys, kuris yra gimęs 390 m. prieš Kristų ir mirė Atėnuose 288 m.

Jau pirmame šimtmetyje po Kristaus gimimo pasirodė Diorkorides, kurio veikalai turėjo nepaprastą pasisekimą visame botanikos moksle per ištisus 500 metų laiko. Jis buvo romėnų kariuomenės gydytojas, daug važinėjęs, daug matęs įvairių kraštų augalų ir pats tyrinėjęs šių augalų veikimą žmogaus kūnui. Tiesa, Diorkorideso veikalas apie gydymą, yra ne botanikos srities veikalas, bet farmaciškas, nes jame yra aprašyta apie 600 įvairių augalų; tas veikalas ilgam laikui buvo kaip biblija kiekvienam augalų žinovui ir daug vėliau, viduramžių laikotarpiui pasibaigus, botanikai manė, kad Diorkorides aprašo visus auganČius pasaulyje augalus. Romėnų tarpe mažiau randame botanikos mokslo žinovų, išskyrus, gal būt, tiktai gyvenantį pirmame šimtmetyje po Kristaus Plinijų. Galenas (131—200) buvo graikas iš Mažosios Azijos, garsus gydytojas, kurio veikaluose yra paminėta apie 450 augalų rūšių, bet, kaip atrodo, jis mažiau turėjo žinių iš botanikos, nei Diorkorides.

Arabai, perėmė klasinio periodo mokslą, bet jie ypatingai nėra pasižymėję botanikos moksle, nežiūrint į tai, kad jų tarpe buvo visa eilė žymių gydytojų.

Viduramžių laikais visas mokslas buvo sukoncentruotas vienuolynuose. Čia randame sodelius, kuriuose buvo auginami vaistiniai augalai. Jie ir yra dabartinių botanikos sodų pradžia; botanikos sodai, kaip rodo istorija, yra išsivystę iš vaistinių augalų sodelių.

Toks artimas bendradarbiavimas tarp botanikos mokslo ir farmacijos vėliau išnyko.

Pradedant 15 ir 16 amžiais didėja naujai surastų kraštų augmenijos tyrinėjimas. Mokslininkai pastebėjo, kad be aprašytų pas Diorkorides'ą augalų yra visa eilė kitų augalų, kurie nereikšmingi kaip vaistiniai augalai. Tokiu būdu botanikos mokslas pasidaro savaimingu mokslu, kuris su farmacija turėjo tik labai mažai sąsijų, nes botanikas vis tiek turėjo reikalo su vaistiniais augalais, o farmacininkas-vaistininkas negalėjo apsieiti be žinių iš botanikos. Bet XIX ir XX amžiai padaro didelę pažangą chemijos moksle. Vaistinių augalų vietoje nuolat vis daugiau vartojami sintetiniai chemijos preparatai, vis mažiau vartojami iš vaistinių augalų vaistai. Vaistininkai mažiau rūpinasi bendrai augalais, botanikai mažiau turi reikalo su vaistiniais augalais ir tarp dviejų mokslų: botanikos ir farmacijos sąsaja pasidaro dar mažesnė.

Bet dabar, XX amžiuje, vėl pastebimas vaistininkų tarpe didesnis susidomėjimas vaistiniais augalais. Juk ne visi cheminiai preparatai yra ekvivalentūs preparatams sudarytiems iš vaistinių augalų ir daugelyje kraštų vis daugiau stengiamasi didinti vaistinių augalų kultūrą ir, tokiu būdu sumažinti importuojamą vaistinių žaliavą ir duoti uždarbį ūkininkui. Kartu su tuo vėl prasideda artimesnis botanikos mokslo bendradarbiavimas su farmacija. Ypač galime kalbėti apie didelę botanikos šaką, t. v. pritaikomąją botaniką, kuri, kaip, pavyzdžiui, Hamburge, turi specialų pritaikomosios botanikos institutą. Vokietijoje yra Verein für Angewandte Botanik, leidžianti savo rimtą žurnalą, Prancūzijoj yra žurnalas La Botanique appliquee, Ru-

sijoje prieš karą buvo pritaikomosios botanikos biuras, kuris dabar išsivystė į milžinšką pritaikomosios botanikos institutą. Visų šių institutų, žurnalų ir draugijų uždavinys yra užsiimti ne gryna, teoretine botanika, bet tyrinėti tokius augalus, kurie turi reikšmę praktikoje, tarp jų ir vaistinius augalus. Iš kitos pusės ir farmacininkai vis daugiau įdomaujasi vaistiniais augalais. Pav. Vilniaus Universiteto medicinos fakultete yra farmacijos ir vaistinių augalų auginimo katedra. V. D. U. vaistinių augalų kultūrą propaguoja Botanikos sodas, prie kurio yra vaistinių augalų kultūros skyrius su vedėju prov. K. Grybausku ir t. t.

Tikėsim, kad botanikos ir farmacijos bendradarbiavimas bus daug didesnis, bet, žinoma, kitoks, negu senovėje, kur farmacininkai ir gydytojai buvo kartu ir botanikai. Tie laikai jau praėjo mūsų mokslo specializacijos amžiuje. *Prof. K. Regelis.*

Kodėl panaikintos provizorių - padėjėjų teisės.

1925 m. IV. 23 „Vyr. Žin.“ 190 Nr. paskelbus farmacijos praktikos teisių įstatymą 1291 Nr., šiuo įstatymu apie 500 prieškarinių farmaceutų buvo suduotas gana skaudus smūgis, kuris, atvirai kalbant, provizorių-padėjėjų luomą ir visą jų gyvenimą iš pagrindų sugriovė, o tuo pačiu užsklendė kelią į tolimesnį jų gerbūvį.

Nuo to laiko baigiam gyventi aštuntus metus. Tačiau, kaip matom, primestoji skriauda, nuskriaustųjų tarpe, o taip pat ir iš paties farmacijos gyvenimo, neišnyko — atvirkščiai, dar daugiau iškilo aikštėn ir pagaliau pasidarė gana opiu dienos klausimu.

Apskritai, kiek jis liečia provizorių-padėjėjų panaikintąją teisių dalį: universitete įsigyti aukštesnį mokslo laipsnį, ar įsisteigti kaimo vaistines, tos procedūros kitaip negalima suprasti, kaip bausmę, už kažkokius sunkius prasikaltimus.